

NIIN & NÄIN

20 vuotta

niin & näin – 20 vuotta, 80 numeroa

Tampereen yliopistossa virisi 1980–1990-lukujen taitteessa eloisa kollektiivinen tunne filosofisen ajattelun merkityksellisyydestä. Se ilmeni kiinnostuksena fenomenologiaa ja muuta tuolloin mannermaiseksi filosofiaksi kutsuttua kohtaan mutta myös yleisemmin pyrkimyksenä tutustua ennakkoluulottomasti heikosti tunnettuihin filosofian alueisiin. Vankka sijansa oli myös filosofian historian harrastuksella aina esisokraatikoista alkaen sekä aikalaisdiagnoosiikkaa ja toisinajattelua arvostaneella kulttuurikriitillä.

Niin fenomenologisessa kuin kreikkalaisessa hengessä korostuivat filosofian henkilökohtainen elämämaailmallinen anti sekä filosofian risteytymät taiteiden, kirjallisuuden ja ihmistieteiden kanssa. Virittäjänä olivat erityisesti tuolloin apulaisprofessorina toimineen Juha Varton opetus ja kirjoitukset. Toimintaa ruokki pienen oppiaineen vapaamielinen ilmapiiri ja filosofinen laajalaisuus sekä koko Tampereen yliopiston tuolloinen vireys, oppiaineiden rajat ylittävä uuden etsiminen.

Toiminta järjestäytyi omaksi yhdistyksekseen, kun vuoden 1992 alussa perustettiin Suomen fenomenologinen instituutti (Sufi ry) harjoittamaan seminaari- ja julkaisutoimintaa. Myös filosofisesta lehdestä keskusteltiin varhain. Sufi-julkaisujen suora edeltäjä oli Varton toimittama Filosofisia tutkimuksia Tampereen yliopistosta -sarja, jossa ehti ilmestyä myös 8 numeroa *Pobdin*-nimistä aikakauskirjaa (1989–1993, näinä vuosina ilmestyi kaikkiaan peräti 42 Fitty-sarjan nidettä).

Lehden ideointi sai vauhtia vuoden 1992 lopulla, ja sen perustamisesta päätettiin virallisesti 27.4.1993 pide-

tyssä yhdistyksen ylimääräisessä yleiskokouksessa. Nimeä ei keksitty hetkessä, mutta voitannut ehdotus tunnistettiin aivoriivessä heti oivalliseksi, vaikkei sen esittäjä ehkä ollutkaan vakavissaan. Nimen leikkisyys, pinnallisuus ja sallivuus sointuivat hyvin haluumme välttää institutionaalinen kankeus ja totisuus.

Toimituksen ulkopuolella luultavasti harva uskoi lehden menestykseen tai pitkäikäisyyteen. Aika oli kuitenkin otollinen ja lehden konsepti kestävä. Jo ensimmäisen numeron (1/1994) 400 kappaleen painos myytiin nopeasti, samoin 200 kappaleen lisäpainos.

Neljä kertaa vuodessa ilmestyvän tuhdin aikakauslehden tekeminen vei aikaa ja energiaa. Siitä tuli melko pian yhdistyksen keskeisin toimintamuoto. Lehden toimitus torjui jo alussa jäsenlehden periaatteen. Joidenkin yhdistyksen alkuperäisjäsenten pettymykseksi irtauduttiin myös sisällöllisestä sitoutumisesta fenomenologiaan tai muihinkaan filosofian suuntauksiin. Muuttuneita asetelmia vastaamaan yhdistys vaihtoi lopulta nimensä Eurooppalaisen filosofian seuraksi (ry) vuonna 1999.

”Miksi filosofiaa?” -teemanumero juhlistaa *niin & näin* -lehden kaksikymmenvuotista taivalta. Juhlan kunniaksi kysyimme lehden varhaisimpien toimituskokoonpanojen jäseniltä: miksi *niin & näin*? Oheisista välähdyksistä välittyy innostus, vapauden tunne ja hyväntuulinen yhteisöllisyys. Koimme vahvasti riippumattomuutemme yliopistoista ja muista muodollisista puitteista. Kantavana ajatuksena oli – ja on – filosofisen ajattelun moninaisuus. Vaikka akateeminen tieteenala on tärkeä osa kokonaisuutta, ovat filosofian merkitykset ja kulttuuriset tehtävät kaiken kaikkiaan sitä selvästi laajempia, elävämpiä ja koskettavampia.

Tuukka Tomperi
niin & näin -lehden toimittaja vuodesta 1994

Miksi *niin & näin*?

N*iin & näin* – aina pienellä alkukirjaimella! – ”pyrkii välttämään sellaisia ratkaisuja, joissa filosofia määrittyy omaksi ja erilliseksi sfääriin tai tarkasti rajatuksi ja vaalituksi tieteenalaksi. Lisäksi pyrimme virittämään ja pitämään yllä tällaisista kysymyksistä käytävää keskustelua.” Näihin sanoihin päätin uuden filosofisen aikakauslehtemme ensimmäisen pääkirjoituksen keväällä 1994. Lehti oli perustettu ja toimituskunta ja -neuvosto muodostettu jo edellisvuonna – halusimme tehdä ensimmäisen numeron huolella. Pääkirjoituksistani viimeisessä, viidennessäkymmenessä, summasin väistyvän päätoimittajan *credon* näin: ”Filosofian perimmäinen merkitys ja arvo punnitaan sittenkin sen mukaan, onko filosofiasta kriittisen ajattelun välineeksi ja myös niille, jotka eivät ole ’filosofejat’.”

Me nuoret toimittajat ymmärsimme filosofian laajasti, myös yhteiskuntakriittiseksi ja omaan aikaansa tarttuvaksi järjen käytöksi, mutta tahdoimme samalla tarjota filosofianhistoriallisia syväluotauksia, valaista kaukaistenkin kulttuuripiirien oppeja ja aatteita, tarjota suppeampia ja laveampia katsauksia mitä moninaisimmista ”filosofian” ilmauksista meillä ja muualla, nyt ja menneisyydessä. Olimme erityisen kiinnostuneita filosofiasta kouluissa. Tulihan filosofia lukion pakolliseksi oppiaineeksi samoihin aikoihin kuin lehtemme syntyi.

Vailla esikuvia emme toki olleet. Arvostimme intellektuelleja, sellaisia kuin esimerkiksi Gramsci ja Sartre, jotka eivät pitäneet filosofiaa pelkästään akateemisena erityistieteenä, vaan halusivat viedä kriittisen järjen ”ulos” maailmaan, osaksi kenen tahansa ajattelevan ihmisen jokapäiväistä elämää. Ensimmäisistä numeroista lähtien

niin & näin alkutaipaleella

1990-luku oli minulle käsittämättömän vauhdikasta aikaa ja suuresti *niin & näin* -lehden takia. *n & n:ssä* oli jotakin hyvin puoleensa vetävää luovuutta, yhteisöllisyyttä, omaehtoisuutta ja hullunhauskaa vastapainoa kaikelle niin sanotulle normaalille elämälle. Aivan liikaakin – ainakin virkatöitä ja muita velvollisuuksia ajatellen.

Omalta osaltani lehden alku paikantuu ravintola Pohjan-Akkaan, jossa Mikko Lahtinen kertoili jo muistaakseni alkuvuonna 1993 hahmotelmista. Ilmeisesti otin hänet noihin aikoihin vakavastikin, koska tulin mukaan varsin pian lehden aloitettua, vuoden 1995 alkupuolella hoitamaan tilaus- ja talousasioita. Lehdelle saatiin jo varhain toimiva nettikauppa. Opiskelijaluukussa vauvanhoidon ja opiskelun lomassa otin vaimoni Raijan kanssa vastaan tilauksia ja valituksia lankapuhelinmodeemin riipivän laulun säestyksellä. Useampikin

lehtemme lukijakunnasta ison osan muodostivatkin ne ”valistuneet maallikot” (kuten heitä arvostaen nimitimme), joista jotkut eivät olleet käyneetkään yliopistolla tai olivat opiskelleet jotakin aivan muuta kuin filosofiaa. Halusimme myös ”informoida” filosofiasta. Jossakin italialaisessa kirjakaupassa käsiini oli osunut milanolainen *Informazione filosofica*, lehti jossa julkaistiin informatiivisia artikkeleita filosofian ajankohtaisista tapahtumista, uusista julkaisuista, mutta myös katsauksia filosofian historiaan antiikista eteenpäin. Tuosta vuonna 1990 perustetusta A4-kokoisesta stiftatusta (niitein nidotusta) julkaisusta omimme myös joukon taitollisia ratkaisuja. Niistä jotkut ovat edelleen *niin & näin* -käytössä (kun taas itse esikuvamme taival päättyi jo vuonna 1997).

Myös lehtemme nimellä oli taustansa, ennen muuta ranskalaisten filosofi-intellektuellien *Tel quel* (”kuten on”, ”sellaisenaan”, mutta myös ”niin ja näin”, 1960–82) ja italialaisten *aut aut* (”joko tai”, 1951–) ja tietenkin myös itse Kierkegaardin *Enten–eller*. Lehtemme nimi halusi kertoa suvaitsevaisesta mutta monipuolisuutta vaalivasta ja vaativasta asenteestamme: filosofiset kysymykset voidaan ymmärtää niin, toisaalta myös näin.

Olimme varmoja siitä, että täydelliseen itseorganisointumiseen perustunut lehtihankkeemme tulisi olemaan menestys, kunhan vain toteuttaisimme ambitiöösit pyrkimyksemme. Sitä emme sentään olisi kaikessa tahdon optimismissämme uskoneet, että lehdestämme kirjasarjoineen ja *Filosofia.fi*-sivustoineen muodostuisi ajan myötä yksi maamme keskeisimmistä kulttuurijulkaisuista – tai ehkä tämäkin mahdollisuus tuntui aivan luontevalta jo ensimmäistä numeroa suunnitellessamme!

Mikko Lahtinen
niin & näin -lehden päätoimittaja 1994–2006

tilaaja uskoi asioivansa suuren kirjakustantajan tai muun vastaavan laitoksen puhelinkeskuksen kanssa, joten aburdeilta kommelluksilta ei välttytty. Mainoksia, tekijänkappaleita, laskuja ja muita vastaavia postiteltiin alkuun ravintola Sevillassa toimituksen samalla kokoustaessa, mutta tilausmäärän lähestyessä tuhatta oli erikoistuttava eli siirryttävä kotiin keittiön pöydälle ja lapsityövoiman käyttöön. Kirjapainomatkat Vammalan kirjapainoon sovitettiin yhteen mummolareissujen kanssa ja lehtilaatikat yhdellä markalla ostettuun pappi-Ladaan.

Kaiken kaikkiaan on hupaisaa muistella, kuinka kotikutoisesti mutta innokkaasti ja yhtäältä hyvinkin uudenaikaisesti uusimpia maccejä käyttäen lehtityöhön ryhdyimme.

Toivotan *niin & näin*ille onnea tuleville vuosikymmenille ja parhaat terveiset kaikille vanhoille ja uusille tekijöille!

Heikki Suominen
niin & näin -lehden tilaus- ja talousasioiden
hoitaja & toimittaja 1995–2008

Filosofisen vallankumouksen tekemistä vuonna 1993?

Kun aloimme puhua filosofisesta aikakauslehdessä, joidenkin eurooppalaisten esimerkkien innoittamina, aloimme samalla puhua filosofisesta vallankumouksesta. Ehkä emme tätä eksplikoineet näillä sanoilla, mutta henki oli vahvasti vallankumouksellinen, muutosta etsivä, innovatiivinen ja innostunut. Kahdenkymmenen vuoden taakse kun katsoo, voisi hiukan kaihoisana sanoa jopa – nuorekas.

Perustan periaate filosofisessa vallankumouksessamme tapahtui fenomenologisesti tai mannermaisesti orientoituneen nuorison (?) kapinaa analyttis-positivistis-tieteellis-filosofista hegemoniaa vastaan, väentääkseni heideggerilaisen hupaisasti. Vallankumouksen ideaalinen päämäärä oli akateemisen filosofian kentällä johonkin omistuspositioon kuvitellun vallan siirtämistä jonnekin toisaalle, käytännöllisesti siis epäfoucault’laisittain valtaa ajatellen, mutta salaa Foucault’hon viittoillen. Omalla tavallaan olimme paradoksien ytimessä, niin kuin ihmisen ja myös filosofista aikakauslehteä tekevän porukan pitääkin olla.

Mitä tämä filosofinen vallankumous sitten käytännössä oli? Filosofinen vallankumous oli yhdenlaista hölmöläisten maton kutomista: samalla tavalla kuin analyttinen traditio kirjoitti akateemista filosofiaa, me

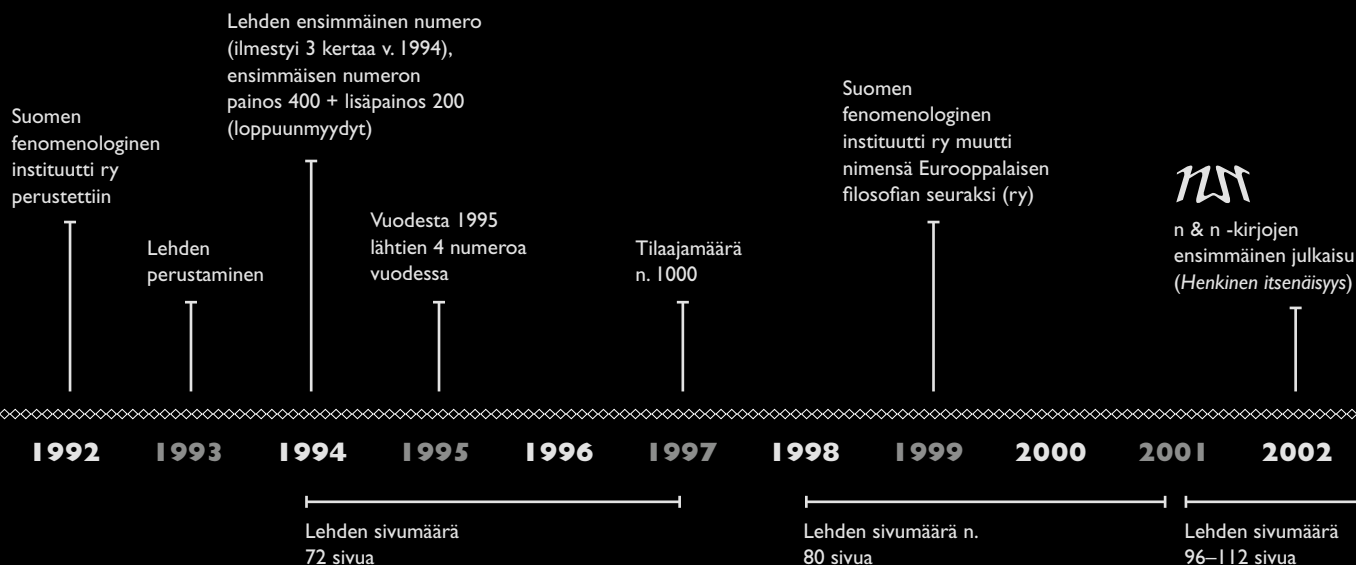
kirjoititimme fenomenologista tai mannermaista (mitätähansa) filosofiaa. Jos aivoitusten järjestykset saattoivatkin olla erilaisia, jos olikin niin, että viitatut filosofit olivat eriä, kirjoittamisen tapa oli akateemisen kirjoittamisapparaatin penetraatio. Purimme siis toisesta päästä, kudoimme toisen päähän. (Oi Derrida, oi dekonstruktiot! Onkohan muuten tämä Derrida-tulkinta originelli?)

Toisaalta – ja parhaimmillaan – filosofinen vallankumous oli keskustelun kautta tapahtuvaa oman sydämen muokkausta. Tätä muokkausta teimme toimituksen kokouksissa, kohtaamisissa, joissa kaiken maailman asiat ja ajattelunmuodot olivat puheen betonimyllyssä. Ihmisten kohtaaminen oli tuolloin parasta filosofian tekemistä, kuten se on tänä päivänäkin. Tämän välittyminen lehteen – näin jälkikäteen tarkasteltuna – olisi ollut kenties kaikkein olennaisinta. Tapahtuiko tätä, en osaa sanoa.

Johtopäätös on, että filosofinen vallankumous on yhä tekemättä. Voi olla, että filosofiselle vallankumoukselle ei ole mitään tarvetta, koska akateemisen filosofian merkitys maailmassamme on ei-mitään – ja vallankumous filosofiasa on käynnissä koko ajan, ihmisten sydämissä. Ehkä tätä emme loppuun saakka ajatelleet vuonna 1993. Ja voi olla myös niin, että tapahtuvan maailman saaminen lehden sivuille on idealismin taipuvaisen, vanhan filosofisen vallankumouksellisen märkä uni.

Mika Saranpää

*niin & näin -lehden toimittaja
1994–1996 sekä 2002–2003.*

Intoa, ihanteita ja keskinäistä kunnioitusta

Kun muistelen *niin & näin* -lehden alkuaikoja, mieleni valtaa kritiikitön, sentimentaalinen nostalgia. Vaikka kyseessä on varmaankin ikään-tymisoire, silti lausahdus ”ennen oli kaikki paremmin” tuntuu juuri tässä tapauksessa pitävän paikkansa.

Olin aloittanut kirjallisuudenopintoni Tampereen yliopistossa 1980-luvulla aikana, jolloin luento-opetusta oli melko paljon, kurssikirjoja riitti ja akateemisessa maailmassa tuntui vallitsevan toiveikas, ehkä hiukan ihanteellinenkin ilmapiiri. (Tai sitten olin vain niin nuori ja naiivi, etten nähnyt synkkiä pilviä taivaanrannassa.) 1980-luvun lopulla ja vielä 1990-luvun alussakin yliopistomaailma oli monitieteinen. Sivuaineita valittiin ja kokeiltiin jokseenkin vapaasti, oman kiinnostuksen mukaan. Yliopistolla ei vielä puhuttu säästöistä eikä tutkintojen venyvistä suoritusajoista tai vaatimusten kiristämisestä, ei ainakaan ihan koko ajan. 1990-luvun alun talouslama tuntui akateemisessa maailmassa pienellä viiveellä.

Olin otettu, kun minut, filosofian sivuaineopiskelija, pyydettiin mukaan *niin & näin* -toimittajakaartiin. Oma filosofiaharrastukseni oli lähtenyt liikkeelle joskus 1980–90-lukujen vaihteessa monesta suunnasta: Juha Varton ilmiömäisen innoittavilta luennoilta (joilla pyöri myös *n&n*-porukkaa), monitieteisestä naistutkimuksesta, joka minun tapauksessani johti filosofisiin suuntiin, sekä tuolloisen Taideaineiden laitoksen kulttuurintutkimuskuvioista.

Vaikka noihin aikoihin oli muotia julistaa suurten kertomusten kuolemaa, kaiken postmodernia suhteellisuutta ja monimerkityksisyyttä, silti Tampereen filosofista ilmapiiriä leimasi tietynlainen edistysusko: kokemus tai tuntemus siitä, että filosofia voi vaikuttaa ympäröivään todellisuuteen, jopa muuttaa sitä. Filosofia tuntui ulottuvan kaikille tieteenaloille ja elämänalueille, ja tutkijat astuivat ulos kammioistaan osallistuakseen monitieteisiin seminaareihin ja julkaisuihin. Olisikohan *niin & näin* -lehteä koskaan syntynyt, jos olisimme joutuneet samantyyppiseen opintosuoritusputkeen kuin nykyopiskelijat? Me olimme sentään vielä saaneet nauttia akateemisesta valinnanvapaudesta.

Kun *niin & näin* perustettiin, ajatuksenamme oli tarjota korkeatasoinen keskustelu- ja julkaisufoorumi niin filosofian harrastajille kuin ammattilaisillekin. Vaikka *n&n*-toimittajat olivat filosofisesti eri tavoin orientoituneita, yhteisiä keskusteluita leimasi hyvä henki, huumori ja keskinäinen kunnioitus. Olennaista toimituksen kokoontumisissa olivat paitsi innostus ja vilkkaat keskustelut, myös hyvä ruoka ja juoma.

Työtämme leimasi alusta asti kunnianhimo. Halusimme tehdä uskottavaa, laadukasta ja kaikin puolin vakuuttavaa lehteä. Pyrimme välttämään monille akateemisille julkaisuille ominaista pystyynkuollutta paperinmakuisuutta ottamalla mukaan poleemisiakin teemoja ja näkökulmia. On ilahduttavaa, että tämä linja on pitänyt nykypäivään saakka.

Marjo Kylmänen

niin & näin -lehden toimittaja 1994–1998

Tilajamäärä n. 1500

Liimasidokseen
siirtyminen 3/2003

Ensimmäinen neliväriarkillinen
numero 2/2004

Filosofia.fi-portaali avattiin

Lehden pisin
numero 1/2009
(Pop) 168 sivua

Tilajamäärä n. 2000

2003 2004 2005 2006 2007 2008 2009 2010 2011 2012 2013

Lehden sivumäärä
n. 120–160 sivua

niin & näin
-toimituskunta
1994–2014

Mikko Lahtinen 1994–2006
Tommi Wallenius 1994–1996 & 1999–2006
Vesa Jaaksi 1994–1995
Marjo Kylmänen 1994–1998
Mika Saranpää 1994–1996 & 2002–2003
Tuukka Tomperi 1994–
Kimmo Jylhä 1994–2008
Samuli Kaarre 1994–2002
Reijo Kupiainen 1994–2007
Heikki Suominen 1995–2007
Tere Vadén 1995–
(toimitusneuvosto 1994–)
Sami Syrjämäki 1998–
Jarkko S. Tuusvuori 2002–2004 & 2006– (toimitusneuvosto 1994–)
Lari Pelkonen 1999–2000
Petri Koikkalainen 2001–2009
(toimitusneuvosto 2010–)
Jarkko Tontti 2004–2005
(toimitusneuvosto 2000–2004)
Ville Lähde 2004–
(toimitusneuvosto 1998–)
Hanna Hyvönen 2006–2013
(toimitusneuvosto 2013–)
Tapani Kilpeläinen 2006–
Jukka Mikkonen 2006–
Mervi Ahonen 2007–
Jukka Kangasniemi 2008–
Mikko Pelttari 2008–2012
Antti Salminen 2008–
Jaakko Belt 2010–
Tarja Laukkanen 2010–2011
Risto Koskensisilta 2010–
Maria Valkama 2010–
Elina Halttunen-Riikonen 2011–
Petri Räsänen 2012–
(toimitusneuvosto 2008–)
Anna Ovaska 2012–
(toimitusneuvosto 2011–)
Tytti Rantanen 2013–

Todellinen yliopisto

”Todellisella yliopistolla, hän sanoi, ei ole erityistä sijaintia. Se ei omista mitään, ei maksa palkkoja eikä peri aineellisia korvauksia. Todellinen yliopisto on mielentila.” Näin kirjoittaa Robert M. Pirsig kirjassaan *Zen ja moottoripyörän kunnossapito* (1974).

niin & näin syntyi lehdeksi, jonka tarkoitus oli haastaa jähmettynyt yliopistomeininki ja yhdistää filosofisesti kiinnostavat tutkijat, opiskelijat ja valistuneet maallikot. Filosofinen asenne, syvälinen pohdinta, analyysi, maailmassa olemisen tutkiminen ja toisin ajattelu olivat kollektiivista puuhaa, ja kaiken kukkuraksi lehti lähitikin suorastaan lentäen liikkeelle. Me *niin & näin* -lehden tekijät olimme ylpeitä siitä, että saimme nopeasti lehdelle paljon aktiivisia kirjoittajia ja 1500 tilaajaa.

Myöhemmin saimme tietää, että yhtenä esikuvana olleella brittiläisellä *Radical Philosophy*lla on tilaajia vain 2000–3000, vaikka heillä on potentiaalisesti lukijakuntana koko maailma. Jonkinlainen radikaalius oli myös meillä tarkoituksenamme, ainakin näimme filosofian osana kulttuuris-poliittista taistelukenttää. Uskoimme lisäksi, että filosofialla olisi siinä jotakin aivan erityistä annettavaa.

Yliopistolla vaivasi jo silloin kysymys, miten akateeminen tutkimus oikeuttaa itsensä yhteiskunnalle. Itse kavahdin oikeastaan koko kysymystä. Akateemisen työn lähtökohtana on nimenomaan sivistys ja kriittinen tutkimus, eikä niitä voi perustella etukäteen hyötyinä yhteiskunnalle, koska ne ovat päämääriä itsessään. Laman akateemisuutta jyrsvä henki kuitenkin puristi yliopistolaisia jo silloin.

Vuonna 1996 sain graduni valmiiksi ja ryhdyin tekemään väitöskirjaa filosofian laitoksella. Silloin viimeistään tajusin, että tavallaan myös vastalauseena yliopistopolitiikalle perustamamme lehti oli itse asiassa minun ”todellinen yliopistoni”. Sen kanssa saimme toteuttaa tinkimättömästi oikeaa akateemista ihannetta. Niikkärin kokoaminen oli älyllisesti imponoivaa & vapaata toimintaa meille niin yksilöinä kuin kollektiivina.

Niikkärissä on aina taistellut kaksi eri kantaa, ’filosofia’ ja ’filosofinen’. Itseäni kiinnosti lähes säännönmukaisesti enemmän ’filosofinen’ kuin ’filosofian’ akateeminen pönkitys.

Toinen pakkomielteeni oli, että filosofisen lehden tulisi olla kuvallinen aikakauslehti, mikä toteutuikin. Vastasin lehden ulkoasusta lähes alusta alkaen vuoteen 2008 asti. Ideana oli tehdä toisin kuin esimerkiksi *Tiede & edistys*, jolla oli hovitaiteilijansa kussakin numerossa. Oikean lehden ulkoasun piti olla toimitettua materiaalia. Valokuvasin, skannasin, editoin, käytin kavereiden ja tuttavien apua, approprioin kaikennäköistä aineistoa lehteen. Aina välillä mukana oli oikeita taiteilijoita ja oikeaa taidetta. Pidän hommaa näpeissäni kauan siksi, että se oli aika hauskaa. Metodini oli yksinkertainen: piti reagoida filosofisiin artikkeleihin ja teemoihin kvaliteettisesti. Lisäksi lehdelle piti tehdä kansit. Osaan olen tyytyväinen, osa hävettää, mutta mitään en kadu.

Lehden ulkoasun pohtimista ja tekemistä pidin filosofisena työnä. Itse asiassa nykyinen *niin & näin* -logo näyttää olevan edelleen minun jäljiltäni.

Kimmo Jylhä
niin & näin -lehden toimittaja ja
ad-taiteija 1994–2008

